

Hrozi kaime bomba pražudė beveik pusę gyventojų

SPECIALIAI „ŠIAULIŲ KRAŠTUI“
IŠ HROZI, UKRAINA

Eldoradas BUTRIMAS

„Man 31-eri, gelbėtoju dirbu jau 12 metų, ir esu daug ką regėjęs, ypač per šį karą, tačiau tai, ką pamatėme čia, taip mane sukrėtė, jog po darbo susiverčiau visą buvėlių degtinės, tačiau matytų vaizdų košmaras vis vien persekiojo visą naktį“, – sakė Charkovo gelbėtojų komandos narys Sergejus Parchomenko.

Į Hrozi kaimelį, nutolusį 85 kilometrus nuo Charkovo, gelbėtojai atvažiavo labai greitai, tačiau sprogimo epicentre buvusiems padėti nebegalėjo. Mat priešoparties galinga bomba „Iskander“ į kaimą sudarė visus, kas buvo atėjęs į gedulingus pietus.

Bomba akimirksniu pražudė 51 žmogų, ir medikų pagalbos prireikė vien tiems penkiems asmenims, kurie sprogimo metu buvo gretimose parduotuvėse. Visi jie yra sunkiai sužeisti, ir gydytojai dar kovoja dėl jų gyvybės.

Tragedija nutiko buvusiam vaikų darželyje. Jį prieš kelerius metus nupirkęs verslininkas viename pastate įkūrė parduotuvę, o kitame – nedidelę kavinių. Dažnai veikdavo vien savaitgaliais, o pilna būdavo tik joje rengiant vestuves ar gedulingus pietus.

Mat Hrozi kaimelis yra mažytis, iki karo jame gyveno 330 žmonių, prieš tragediją kiek daugiau nei tūkst. Kaimas okupacijoje išbuvo septynis mėnesius, o dabar yra 15 kilometrų nuo fronto linijos, šalia Kupiansko miesto.

Įdomu tai, jog priešui traukiantis penktadalis Hrozi gyventojų išbėgė kartu su okupantais, nes buvo tapę kolaborantais – Maskvos talkininkais. Kaime dabar pripiloma, kad kažkas iš vietinių gyventojų – slaptas priešų sąjungininkas – pranešė okupantams apie minėtus gedulingus pietus ir prišaukė nelaimę.

Rusijos kariai greičiausiai manė, kad kavinėje bus daug ukrainiečių kovotojų, susirinkusių į kariūno Andrejaus Kozirio perlai-

dojimą, tačiau kavinėje buvo vien civiliai kaimiečiai.

47 metų A. Koziris dvejus metus iki karo kartu su žmona ir sūnumi gyveno bei uždarbiavo Lenkijoje, tačiau Rusijai pradėjus didžiulį puolimą nusprendė grįžti ginti tėvynę. Į kariuomenę savanoriu įstojo ir vyriškio sūnus, tačiau abu buvo pasiūsti į skirtingas fronto vietas.

Prieš metus A. Koziris žuvo, tačiau ilgai nebuvo žinoma, kur jis yra palaidotas. Neseniai šeima pasiekė žinia, kad genetiniai DNR tyrimais pavyko nustatyti, jog karys Dnipro yra palaidotas kaip nežinomas asmuo.

Šeima nusprendė karį perlaidoti gimtajame kaime ir į gedulingus pietus pakvietė ateiti visus, kas tik nori. Pusę dviejų visiems susėdus prie stalų, atskriejo bomba, kavinę pavertusi griuvėsių krūva.

Per sprogimą žuvo A. Kozirio sūnus, žmona, jos sesuo ir tėvai, o naujai pastatytame name liko vien šuo ir dvi katės.

„Kavinėje sėdėję žmonės žuvo akimirksniu, padėti galėjome tik keliems, buvusiems tuo metu parduotuvėje, vienas iš jų mirė nespėjus atvykti greitosios pagalbos mašinai“, – pasakojo pirmas į nelaimės vietą atbėgęs kitoje gatvės pusėje gyvenantis 32 metų Sergejus Pletinka.

Šis vyriškis irgi yra kariūnas, o tuo metu iš fronto buvo grįžęs trumpą atostogų.

„Sprogimas buvo toks galingas, kad smūgio banga mane nusiaubė tris metrus į šoną ir atsitrenkiau į garažo duris“, – pasakojo S. Pletinka. Į gatvę iš kiemo išbėgęs vaikiną pamatė šalia tėvų namo du pargriuvusius ir kruvinais veidais kariškius.

Jie sustojo pakelėje, ketindami apsipirkti parduotuvėje, išlipus iš mašinos ir į ją einant atlėkė raketa, sprogimo banga kareivius pargriovė. S. Pletinka kareiviams išnešė binto ir jodo, griuvimo žaizdoms ant veido apsirišti, o pats nubėgo prie kavinės.

„Tuos kelis asmenis, kurie judėjo, nunešėme ant žolės, o dauguma buvo suplėšyti į gabalus. Matyti taip sudarkytus pažįstamus buvo nepakeliamas, ašaros bėgo, nieko nebemačiau ir pasitraukiau į šoną, kad netrukdyčiau atvykusiems medikams bei gelbėtojams“, – pasakojo vaikiną.

„Mano broliui Aleksandrui sekmadienį turėjo sukakti septyniadesimt metų, tą ketvirtadienio rytą jis dviračiu buvo atvykęs pas mane į už penkių kilometrų

Kavinė Hrozi kaime virto griuvėsiais.

esantį Ševčenkovo miestelį ir susitarėme, kad jubiliejų kartu su žmonomis nueisime švęsti į kavinę Hrozoje“, – pasakojo Leonidas Gluško. Prieš pietus Aleksandras atsisveikino ir išvyko namo, pasakęs, kad skuba į šermenis.

Išgirdęs sprogimą ir sužinojęs kur jis įvyko, L. Gluško suskubė skambinti broliui, tačiau jis neatsiliepė. Atsiliepė jo žmona Halina. Ji ašarodama pasakė, jog žuvo ne tik vyras, bet ir 46 metų dukterė Svetlana Platonenko, kuri kartu su tėvu buvo kavinėje.

Svetlana buvo kaimo pažiba, nes vienintelė aukso medaliu baigė vidurinę mokyklą. Mergina karjeros nepadarė, liko gyventi su tėvais ir dirbo buhalterė. Vyras dirba tolimųjų reisų vairuotoju, tragedijos dieną buvo išvykęs, todėl liko gyvas.

Brolio žmona gyva liko, nes tą popietę prastai jautėsi ir nusprendė likti namie. Pasisekė ir 41 metų Natašai Berezanec, kuri dirba buhalterė gretimame kaime, ir ketino eiti į kavinę kartu su šešiolikamečiu sūnumi Dima.

„Pykau ant darbdavio, jog mane visą valandą užlaikė ir vėluoju į šermenis, bet dabar norisi jam išbučiuoti rankas, nes likau gyva ir aš, ir sūnus“, – sakė moteris.

„Lovoje gulėjau ir žaidžiau te-

lefone, kai pasigirdo kurtinantis driokstelėjimas ir ėmė dūžti langų stiklai. Paskambinau tėčiui į frontą, jis pasakė kuo greičiau bėgti pas gimines į kaimo pakraštį, nes bijojo, kad į kavinę atskris dar kelios raketos“, – pasakojo paauglys.

Priešai dažniausiai taip ir daro – po minutės ar kelių į sprogimo vietą pasiunčia dar vieną ar kelias raketas, kad pražudytų į pagalbą atskubėjusius žmones. Tą kartą daugiau raketų neatskrido, bet užtat net šešios bombos aplink Hrozi kaimą sprogo kitą dieną, kai į tragedijos vietą rinkosi aukų artimieji bei žurnalistai.

Užkalbinau netoli griuvėsių stovinčias tris moteris, viena iš jų raudodo, o dvi ją ramino. Paaiškėjo, jog raudančioji dirbo sugriautose parduotuvėse, tačiau vakar buvo ne jos pamaina, todėl liko gyva. Moteris verkė dėl sunkiai sužeistos kolegės ir žuvusių kaimynų, mat su visais buvo pažįstama nuo vaikystės.

„Kas kelias dienas mums iš fronto atveža Rusijos karių lavonus ar tai, kas yra iš jų likę, ir turime juos tvarkingai perdėti į specialius maišus bei talpinti į šaldytuvus, kad vėliau būtų galima iškeisti į žuvusių mūsų karių palaikus“, – pasakojo gelbėtojas

S. Parchomenko. Anot jo, į lavonus gelbėtojai žiūri kaip į nekenciamą okupantą ir nusisusį tokios mirties.

Tai, ką pamatė čia, Hrozi kaime, buvo visai kas kita, nei kariai, kurių mirtis fronto natūralus dalykas.

Žuvo civiliai, paprasti vaikai, kaimo žmonės, suėję paritai perlaidoto kariūno atminimui. Gelbėtojas rusų sprendimams leisti raketą į tokį renginį patarė nesuvokiamu nusikaltimu žuvo visi kai kurių šeimų nariai, o dauguma kūnų buvo tiek sunkiai, jog privalėjo rinkti jų po mažą gabaliuką.

Griuvėsių valymo pabaigoje, kaip atsargiai šlavė šluotele, kaip pražiopsotų kokios menkos dalelės, nes jos bus reikalingos DNR tyrimams ir tam, kad kažkas būtų įdėta į karstą, o naičiai turėtų ką palaidoti.

„Norisi verkti kartu su raudonais Hrozi žmonėmis, norisi išsityti okupantams, norisi pamatyti mūsų karių nesigailėti tuos žvėdus, norisi rėkti Vakarų karams – ko snaudžiate, ko veikiate, ginklą tiekima, ko nepadedate droti Putino“, – taip savo smūgį ir pyktį liejo S. Parchomenko asmeniškai pažinojęs visus žuvusiuosius.

Paskaitą ir knygą skyrė lietuviams ypatinguose Kazachstano lageriuose

Spalio 12 dieną Šiaulių apskrityje Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje profesorius Algis Vyšniūnas pristatė savo knygą „Lietuviai ypatinguose Kazachstano lageriuose 1948–1955“. Pristatymo metu profesorius skaitė viešą paskaitą „Lietuviai ypatinguose Kazachstano lageriuose“, pasidalijo savo istorinės atminties įamžinimo darbais tremties ir kalinimo vietoje.

Profesorius A. Vyšniūnas gimė tremtyje – Kazachstane. Nuo 1990 metų rengia ekspedicijas į

lietuvų tremties ir kalinimo vietas (Kazachstaną, Magadaną, Jakutiją), vadovavo projektui „Misija Sibiras“ į Kazachstaną (2009, 2018) ir Tadžikistaną (2011), išleido knygą „Lietuviai Karlage I. 1990 metų ekspedicija į Kazachstaną“ (2016).

Knyga „Lietuviai ypatinguose Kazachstano lageriuose 1948–1955 m.“ nėra tradicinis istorinis tyrimas – tai panoraminis žvilgsnis į lietuvių, kalėjusių Kazachstano lageriuose, likimus. Pasak autoriaus, tokio žvilgsnio reikė-

tų per visą SSRS teritoriją, t. y. per visą Gulago archipelagą, nes bendrame Laisvės kovų naratyve lieka neproporcingai mažai vietos lietuviams, kentėjusiems ir žuvusiems Sibiro lageriuose.

Knygoje „Lietuviai ypatinguose Kazachstano lageriuose 1948–1955 m.“ nėra atsakymų, jos tikslas kitas – peržiūrėti visą istorinės atminties įamžinimo diskursą, bet nepaneigiant, o papildant egzistuojančius naratyvus.

Parengta pagal organizatorių inf.

Algio Vyšniūno knyga „Lietuviai ypatinguose Kazachstano lageriuose 1948–1955 m.“ pristatymo metu profesorius skaitė viešą paskaitą „Lietuviai ypatinguose Kazachstano lageriuose“, pasidalijo savo istorinės atminties įamžinimo darbais tremties ir kalinimo vietoje.